

Kashuba Vitaliy, Maslova Olena. Prerequisites for the development of the concept of health-forming technologies in the process of adaptive physical education of school-age children with hearing impairment. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017;7(3):824-834. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1252439>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/5530>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted,

non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 27.03.2017. Revised 28.03.2017. Accepted: 29.03.2017.

PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF HEALTH-FORMING TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION OF SCHOOL-AGE CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENT

Vitaliy Kashuba, Olena Maslova

National University of Physical Education and Sports of Ukraine, Kyiv

Abstract

Actuality. The leading position of the contemporary issues of health-forming activity of children and youth presented in the form of a methodological basis for the formation of a positive motivation for a healthy lifestyle of the younger generation, especially with specific disabilities in the state of health, separates the central component of this process from the humanistic approach, the essence of which is creating a favorable situation for the readiness of the present youth to perceive and adequately respond to the educational activities of the school and social environment that are implemented in the process of their physical education.

Objectives of the study: determination of priority directions of optimization of the process of physical education of students with hearing impairments, selection of rational means and methods that fully satisfy the specific needs of this contingent based on the study of their interests not only during physical education, but also correctional activities, self-organized motor activity **Research results.** The data obtained during the study showed that most children with hearing impairments understood the problems of their own health and had a desire to carry out activities aimed at improving their level, defining for themselves as the main criterion the physical state of their organism. The results of the questionnaire survey of 236 schoolchildren aged 13 to 19 years with different established hearing disorders

supplemented the systematization of preconditions and scientifically substantiated the necessity of developing the concept of health-forming technologies in the process of adaptive physical education of children of school age with hearing impairments. **Conclusions.** The generalization of the research results substantiates the necessity of developing innovative technologies for optimizing the process of physical education of children with hearing impairments and may be represented by the following recommendations: the preconditions of this process should be based on objective results of comprehensive and comprehensive research; the central component must take into account the needs and peculiarities of the manifestation of the motivational sphere of this contingent.

Key words: health, children with hearing impairments, health forming activity, pupils, schoolchildren, motivation, hearing impaired, deaf.

**ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ ЗДОРОВ'ЯФОРМУЮЧИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ**

Віталій Кашуба, Олена Маслова

**Національний університет фізичного виховання і спорту України
(м. Київ)**

Анотація

Актуальність. Ведуча позиція сучасної проблематики здоров'яформуючої діяльності дітей та молоді, що представлена у вигляді методологічної основи формування позитивної мотивації до здорового способу життя молодого покоління, особливо зі специфічними вадами у стані здоров'я, відокремлює центральну складову даного процесу – гуманістичний підхід, сутність якого полягає у створенні сприятливої ситуації для готовності молоді сьогодення щодо сприйняття й адекватного реагування на виховні дії шкільного та соціального середовища, що зокрема реалізуються у процесі їх фізичного виховання. **Завдання дослідження:** визначення пріоритетних напрямів оптимізації процесу фізичного виховання учнів з порушеннями слуху, підбір раціональних засобів і методів, які б повністю задовольняли специфіку потреб даного контингенту на основі вивчення їх інтересів не тільки під час занять фізичною

культурою, а й корекційною діяльністю, самостійно організованою руховою активністю. **Результати дослідження.** Отримані у ході дослідження дані показали, що більшість дітей з вадами слуху розуміють проблематику власного стану здоров'я і мають бажання здійснювати діяльність у напрямку покращення його рівня, визначаючи для себе у якості головного критерію фізичний стан свого організму. Представлені результати анкетного опитування 236 школярів віком від 13 до 19 років з різними встановленими порушеннями слуху доповнили систематизацію передумов і науково обґрунтували необхідність розробки концепції здоров'яформуючих технологій в процесі адаптивного фізичного виховання дітей шкільного віку з порушеннями слуху. **Висновки.** Узагальнення результатів дослідження обґрунтовує необхідність розробки інноваційних технологій для оптимізації процесу фізичного виховання дітей з вадами слуху і може бути представлене наступними рекомендаційними положеннями: передумови даного процесу повинні ґрунтуватись на об'єктивних результатах комплексного і всестороннього дослідження; центральною складовою повинно виступати врахування потреб і особливості прояву мотиваційної сфери даного контингенту.

Ключові слова: здоров'я, діти з вадами слуху, здоров'яформувальна діяльність, учні, школярі, мотивація, слабчучучі, глухі.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Сьогодні на здоров'я дітей та підлітків найбільше впливають ті фактори, дія яких ще п'ять років тому була майже непомітною [Error! Reference source not found., 5, 9].

Урбанізація, зниження фізичного і підвищення нервово-психологічного навантаження, інформаційні перевантаження – усі ці складові нашої доби, звичайно, різною мірою, але відбиваються на стані здоров'я молодого покоління нашої держави, і значно його погіршують серед тих його представників, хто з народження чи на початку свого життєвого шляху вже мають фізичні вади [3, 7, Error! Reference source not found.].

Гіподинамія, незбалансоване харчування, шкідливі звички, негативні емоції, екологічне забруднення навколишнього середовища, нові соціальні і політичні явища у суспільстві (відсутність правового захисту тощо), низький рівень культури здоров'я населення, слабка (часто негативна) мотивація молоді до здорового способу життя – це

загалом не повний перелік чинників, що являють собою не просто ризик для сучасних дітей та підлітків, а представляють патогенні складові їх життя і сумісні з їх поняттям про власне здоров'я [6, 5, 11].

Нажаль, реалії сьогодення відобразилась патологічною аналогією і на життєвих пріоритетах дітей та підлітків з особливими потребами, лишаючи їх не тільки можливості покращити власний функціональний стан організму, а й знижуючи до мізерних шансів можливості їх особистої соціальної адаптації і визнання у суспільстві [1, 2, 10].

Формулювання мети та завдань дослідження. Постановка проблематики дослідження та обґрунтування її актуальності дозволили нам сформулювати мету і завдання нашої дослідницької діяльності.

Мета дослідження – визначення пріоритетних напрямів оптимізації процесу фізичного виховання учнів з порушеннями слуху у якості передумов розробки концепції здоров'яформуючих технологій в процесі адаптивного фізичного виховання дітей шкільного віку з порушеннями слуху.

Завдання дослідження:

- розробити систему опитування для проведення письмового моніторингу школярів з вадами слуху відносно визначення їх потреб та інтересів до занять фізичною культурою;
- встановити специфіку та характерні особливості зацікавленості і прояву потреб до занять фізичною культурою дітей з порушеннями слуху за даними моніторингу;
- обґрунтувати висновки і сформулювати практичні рекомендації стосовно готовності школярів з вадами слуху до прояву потреб та розвитку мотивації, спрямованої на власне здоров'яформування.

Проведені нами дослідження були виконані за темами «Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016-2020 р.р.» Міністерства освіти і науки України, розробленого і затвердженого у Національному університеті фізичного виховання і спорту України.

Методи та організація досліджень. Для вирішення поставленої мети і завдань дослідження нами були використані наступні методи: аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури, моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет, соціологічні методи (анкетування), методи математичної статистики.

Дослідження проводились на базі Національного університету фізичного виховання і спорту України, а також спеціалізованих загальноосвітніх закладів м. Києва та Київської області, у яких, за попередньою згодою батьків, прийняли участь 236 учнів віком від 13 до 19 років з різними вродженими або набутими вадами слуху.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури, а також огляд інформаційних ресурсів мережі Інтернет, дав можливість всесторонньо розглянути проблематику дослідження мотиваційної сфери дітей з вадами слуху щодо здійснення ними здоров'яформуючої діяльності у системі комплексної діагностики стану їх здоров'я, та відокремити найбільш інформативну і дієву складову – визначення потреб та зацікавленості дітей та підлітків з порушеннями слуху до занять фізичною культурою. Детальний аналіз допоміг розробити і запропонувати у якості соціологічного метода моніторингову систему опитування, окремий напрям якої передбачав отримання відповідей для здійснення порівняльної характеристики потреб та інтересів школярів з вадами слуху до занять фізичною культурою, в тому числі і в процесі їх фізичного виховання.

Отримані дані продемонстрували, що серед представленого контингенту опитаних школярів з вадами слуху найбільша кількість дітей турбується саме про власний фізичний стан (рис. 1).

Так, на перше запитання анкети «Про що Ти більше піклуєшся під час занять фізичним вихованням?» в середньому майже 47,00 % опитаних обрали варіант відповіді – «фізичний стан», серед яких особливо чисельними були групи слабчучих хлопців і дівчат 13-15 років.

Результати опитування також показали, що майже 60,00 % респондентів даної нозології та вікової групи були повністю не задоволені власним фізичним станом; в середньому 75,00 % опитаних висловили бажання займатись корекцією свого фізичного стану, а 80,00 % дітей відзначили можливість ефективно корегувати фізичний стан за умови врахування інтересів у режимах та видах рухової діяльності, що включаються у процес їх фізичного виховання.

Під час проведення анкетування школярам були задані запитання стосовно їх бажання отримати теоретичні знання і практичні уміння стосовно здійснення здоров'яформуючої діяльності у процесі занять з фізичного виховання у спеціальному загальноосвітньому закладі.

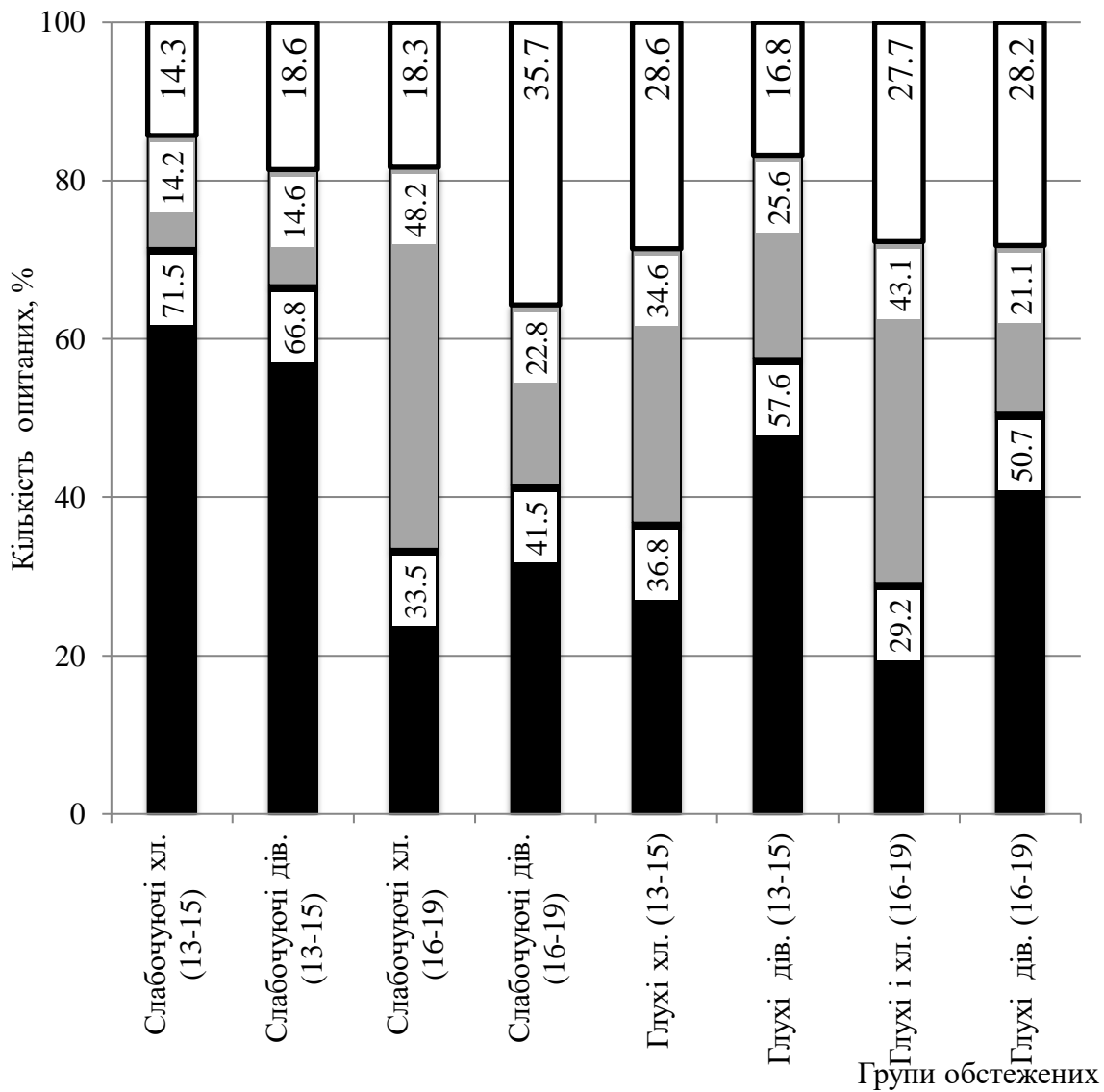

Рис. 1. Розподіл школярів з вадами слуху відповідно пріоритетного компоненту колекційної діяльності у процесі їх фізичного виховання:

■ – фізичний стан; ■ – фізична підготовленість; □ – психоемоційний стан.

Найбільшу зацікавленість до даних питань проявили слабочуючі хлопці і дівчата 13-15 років, серед яких в середньому 75,00 % прагнуть підвищити рівень своєї теоретичної підготовленості, і майже 80,00 % готові покращити власні практичні навички щодо здійснення здоров'яформуючої діяльності.

Вагомим також став і той факт, що саме групи слабочуючих хлопців і дівчат 13-15 років підкреслили власне своєю кількістю значимість та необхідність розробки

інформаційно-методичних посібників з основ здорового способу життя (в середньому 70,00 %) і, власне, згодні прийняти участь у розробці таких інноваційних джерел – в середньому більше 80,00 % опитаних з двох груп.

Співвідношення відповідей школярів з вадами слуху дало можливість визначити середні значення оцінки рівня потреб і зацікавленості даного контингенту обстежених у напрямку корекції їх фізичного стану у процесі занять фізичним вихованням.

Порівняння середніх значень оцінки показало наявність достовірних розходжень серед представлених значень між групами слабчующих хлопців і дівчат 13-15 років та іншими групами обстежених школярів з вадами слуху (рис.2).

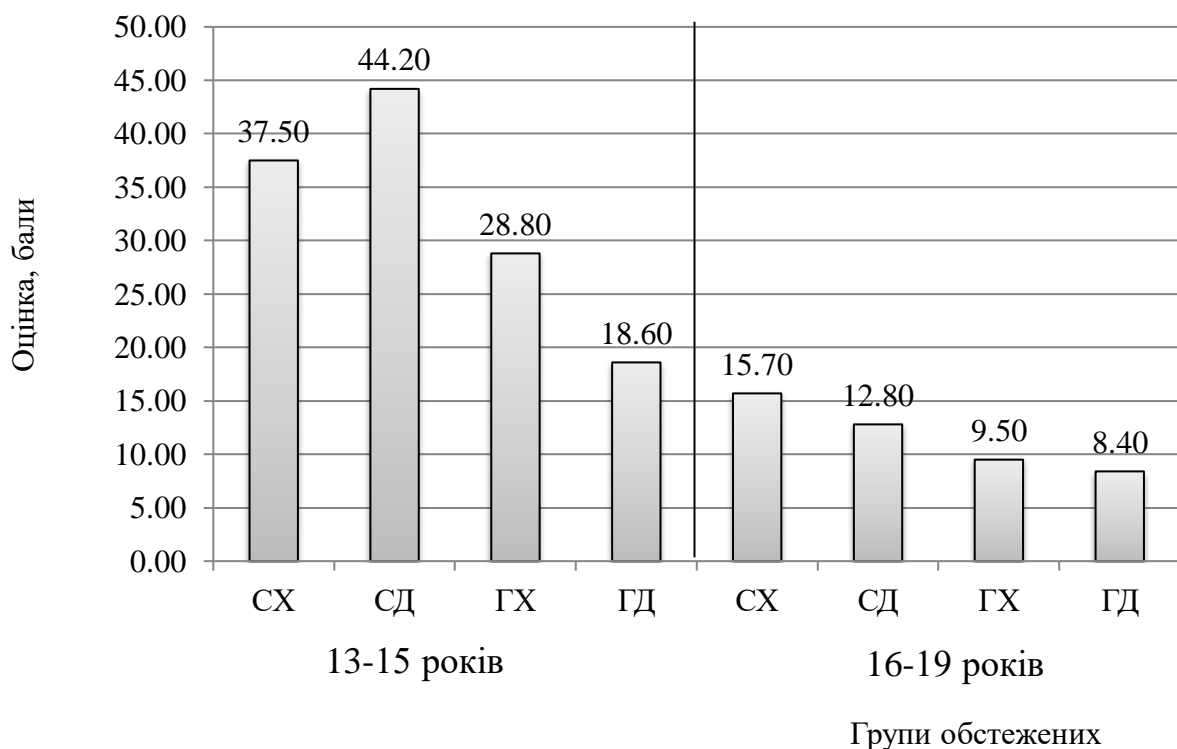

Рис..2. Розподіл оцінки рівня потреб і зацікавленості між групами обстежених школярів з вадами слуху відносно корекції їх фізичного стану у процесі фізичного виховання, (n=236):

СХ - слабчующі хлопці; СД – слабчующі дівчата; ГХ – глухі хлопці; ГД – глухі дівчата.

Останнє запитання розробленої і запропонованої нами анкети включало визначення найбільш цікавого серед опитаних учнів виду оздоровчо-рухової активності, який на їх думку буде оптимальним засобом корекції фізичного стану у процесі занять фізичним вихованням.

Аналіз даних показав, що серед груп як дівчат так і хлопців незалежно від вікових особливостей та встановленої нозологічної групи досить виразно відзначались засоби плавання, а також відокремлені були засоби фітнесу. Проте слід відзначити, що як і засоби спортивних і рухливих ігор вони мали посередній і навіть нижче середнього характер значимості серед опитаного контингентна у кожній групі (рис.3).

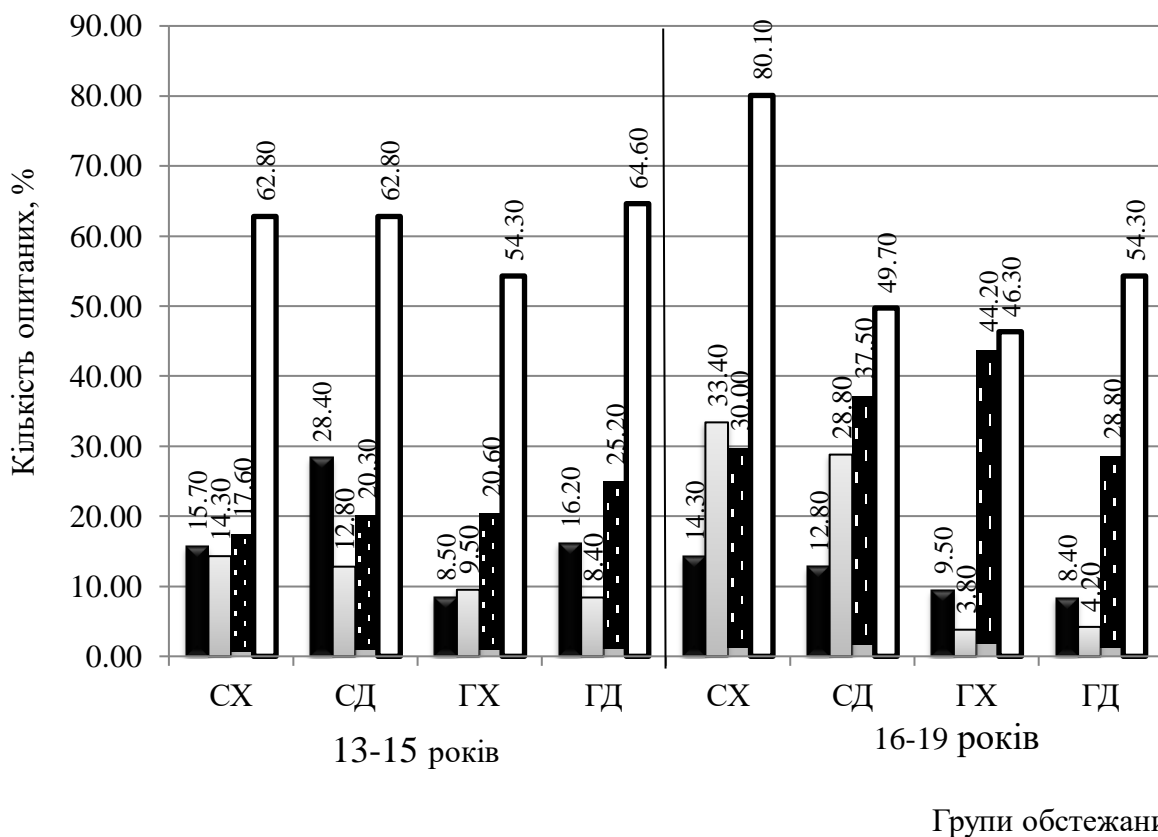

Рис. 3. Розподіл школярів з вадами слуху за пріоритетними видами оздоровчорухової активності відносно можливості корекції показників власного фізичного стану у процесі фізичного виховання:

СХ - слабочуючі хлопці; СД – слабочуючі дівчата; ГХ – глухі хлопці; ГД – глухі дівчата; ■ - засоби фітнесу; ■ - засоби спортивних і рухливих ігор; ■ - засоби плавання; □ - засоби туризму.

Найбільшу увагу і пріоритетність під час проведення анкетування у всіх групах здобули засоби туризму і склали в середньому 64,30 % опитаних серед загального числа школярів з вадами слуху, які прийняли участь у наших дослідженнях.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що у своїй більшості діти з вадами слуху розуміють проблематику власного стану здоров'я і мають бажання

здійснювати діяльність у напрямку покращення його рівня, визначаючи для себе у якості головного критерію фізичний стан свого організму, а основним засобом корекції його показників – засоби туризму.

Окремо слід зазначити те, що у ході нашої наукової діяльності нами були виявлені дві найбільш активні групи учнів серед загального числа обстежених школярів, які проявили значну увагу до предмету нашого дослідження: група слабочуючих дівчат 13-15 років і група слабочуючих хлопців 13-15 років.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження обґрунтовує необхідність розробки інноваційних технологій для оптимізації процесу фізичного виховання дітей з вадами слуху і може бути представлено наступними рекомендаційними положеннями: передумови даного процесу повинні ґрунтуватись на об'єктивних результатах комплексного і всестороннього дослідження; центральною складовою повинно виступати врахування потреб і особливості прояву мотиваційної сфери; теоретична підготовка повинна здійснюватись з включенням сучасних технологій візуалізацій навчального матеріалу та використанням інтерактивних методів навчання; практична діяльність на заняттях повинна здійснюватись на основі індивідуального підходу; ведучим критерієм ефективності розробки технології, спрямованої на підвищення рівня фізичної працездатності, та її впровадження являтиметься покращення рівня координаційних якостей, оптимізація прояву психофізіологічних можливостей.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розробку основних компонентів авторської концепції здоров'яформуючих технологій в процесі адаптивного фізичного виховання дітей шкільного віку з порушеннями слуху, впровадження її у навчальний та позанавчальний процеси для даного контингенту і отримання перевірених й достовірних даних стосовно ефективності запропонованих нами новацій.

Список літературних джерел

1. Випасняк І. Вплив активізації рухової активності на соціальну інтеграцію глухих дітей // Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. – Івано-Франківськ, 2006, N Вип. 2. – С.136-140.

2. Гацоєва Л. С. Соматичне здоров'я дітей зі зниженим слухом та його зміни під впливом експериментальної методики // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. – вип. 13. – Вінниця, 2012. – С. 18-23.

3. Єлісеєва Д. Рівень теоретичних знань із фізичної культури дітей старшого шкільного віку // Молода спортивна наука, 2015. – Т.2. – С. 86-90.
4. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособие [для студентов вузов, обучающихся по пед. специальностям (ОПД.Ф.02 – Педагогика)] : доп. УМО по специальностям пед. образования. – 5-е изд., стер. – М.: Academia, 2008. – 189 с.
5. Кашуба В. А. Современные подходы к здоровьесбережению студентов в процессе физического воспитания / В. А. Кашуба, С. М. Футорный, Е. В. Андреева // Физ. воспитание студентов. – Х., 2012. – № 5. – С. 50–58.
6. Колишкін О. В. Використання інноваційних технологій в системі фізичного виховання розумово відсталих учнів // Матеріали II Міжнар. онлайн-конф. [„Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі”], СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Т. 2. – С.14-18.
7. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи : монографія. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с
8. Інноваційні технології у фізичному вихованні школярів / [Москаленко Н. В., Власюк О. О., Степанова І. В., Шиян О. В.]. – Дніпропетровськ : Інновація, 2011. – 235 с.
9. Степанова І. В. Концепція інноваційної програми фізичного виховання у вищих навчальних закладах // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, ДДІФКіС. 2014. – № 2. – С. 163–166.
10. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти : роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. – 2011. – № 1. – С. 18–24.
11. Футорный С. М. Здоровьесберегающие технологии в процессе физического воспитания студенческой молодежи: [монография]. – К. : Саммит-книга, 2014. – 296 с.
12. Moshynsky V., Mykhaylova N., Grygus I. Podwyższony poziom zdrowia przez stosowanie się do zdrowego stylu życia // Journal of Health Sciences. 2013; 3 (10): 123-132.

References

1. Vapśniak I. Influence of activation of motor activity on social integration of deaf children. Bulletin of the Precarpathian University. Physical Education. Ivano-Frankivsk, 2006, N Vip. 2. P.136 140.

2. Gadoyeva L. S. Somatic health of children with reduced hearing and its changes under the influence of experimental methods. *Physical Culture, Sport and Health of the Nation: Sb. sciences works.* - vip 13. - Vinnytsya, - 2012.- P. 18-23.
3. Yelisieva D. The level of theoretical knowledge in the physical culture of children of senior school age. *Young sports science*, 2015. T.2. Pp. 86-90.
4. Zakharova IG *Information Technologies in Education: Textbook. allowance [for university students enrolled in ped. specialties (OPD.F.02 - Pedagogy)]: ext. Umo on specialties ped. Education.* - 5 th ed., Sr. - Moscow: Academia, 2008. - 189 p.
5. Kashuba VA *Modern approaches to the health of students in the process of physical education / VA Kashuba, SM Futorny, EV Andreeva // Phys. education of students.* - H., 2012. - No. 5. - P. 50-58.
6. Kolyshkin O. V. The use of innovative technologies in the system of physical education of mentally retarded students. *Materials II International online conf. ["Correctional and rehabilitation activity: development strategies in the national and world dimensions"]*, Sumy State Pedagogical University named after AS Makarenko, 2016. - T. 2. P.14 18.
7. Kolupaeva AA, *Inclusive education: realities and perspectives: monograph.* - K.: Summit Book, 2009. - 272 p.
8. *Innovative technologies in the physical education of schoolchildren / [Moskalenko N.V., Vlasyuk O.O., Stepanova IV, Shyian O.V.].* - Dnipropetrovsk: Innovation, 2011. - 235 p.
9. Stepanova IV *The Concept of the Innovative Program of Physical Education in Higher Educational Institutions.* *Sports Herald of the Pridniprovnia.* - Dnipropetrovsk, DDIFKiS. 2014. - No. 2. - P. 163-166.
10. Taranchenko O.M. *Trends in Modern Education: The Role of a Teacher in Creating an Effective Inclusive School.* *Defectology. Special child: education and upbringing.* - 2011. - No. 1. - P. 18-24.
11. Futorny SM. *Health-saving technologies in the process of physical education of student youth: [monograph].* - K.: Summit Book, 2014. - 296 pp.
12. Moshynsky V., Mykhaylova N., Grygus I. *Podwyższony poziom zdrowia przez stosowanie się do zdrowego stylu życia.* *Journal of Health Sciences.* 2013; 3 (10): 123-132.